

Översyn av EU:s strategi för Östersjöregionen

Statsrådsberedningen

2012-05-02

Dokumentbeteckning

KOM(2012) 128

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska sociala kommittén samt regionkommittén om EU:s strategi för Östersjöområdet

Sammanfattning

Som en del av översynen av EU:s Östersjöstrategi, har EU kommissionen presenterat en tydlig målstruktur för strategin. Det regionala samarbetets mervärde i Östersjöregionen har belysts, vilket ska stärka motiveringen för ökad multilateral användning av stödprogrammen samt stärka samarbetet i regionen. Förslaget visar också hur samarbetet i havsbassängen kan leverera konkreta resultat för andra övergripande EU instrument såsom Europa 2020, Integrerade havspolitik och TEN-T m.m. Meddelandet följer i stort sett rådets slutsatser från PL ORDF 2011 och inriktar sig på en ökad fokusering, stärkt samverkan av politik och budget, förtydligad rollfördelning mellan genomförande parter och en förbättrad kommunikationsstrategi.

Regeringen välkomnar förslaget.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

EU:s strategi för Östersjöområdet antogs hösten 2009 som en av svenska ordförandeskapets profilfrågor. Kommissionens förslag den 23 mars 2012 är en del i den översyn som initierades som en följd av kommissionens framstegsrapport i juni 2011. Rådet antog 15 november 2011 slutsatser

baserade på framstegsrapporten, där man uppmanade kommissionen att göra en översyn av EU:s strategi för Östersjöområdet i början av 2012. Meddelandet är ett svar på denna uppmaning. Förutom det föreslagna meddelandet pågår också en parallell översyn av kommissionens handlingsplan med listan över projekt och insatser för genomförandet strategin. Handlingsplanen ses över i samråd med medlemsstaterna genom högnivågruppen för makroregionala strategier.

1.2 Förslagets innehåll

EU:s strategi för Östersjöområdet är en sammanhållen strategi för EU i syfte att möta de utmaningar som regionen står inför. Strategin inriktar sig på de områden där EU medlemskapet och ett närmare samarbete mellan Östersjöländerna kan bidra till att möta de gemensamt identifierade utmaningarna. Strategin antogs av rådet under Sveriges ordförandeskap 2009. Kommissionens nuvarande förslag innebär en översyn av strategin inom i stora drag fyra områden.

- Förbättrad strategisk inriktning,
- anpassning av politik och finansiering,
- klargörande av ansvarsfördelning och
- en förbättrad kommunikation.

Alla dessa förslag följer uppmaningar i rådets slutsatser under Polens ordförandeskap den 15 november 2011.

Förbättrad strategisk inriktning

För att stärka strategins fokus och styrning, föreslår kommissionen tre övergripande mål. Alla mål åtföljs av ett antal mer specifika delmål och indikatorer. Med målstyrning följer en tydligare prioritering av användningen och styrning av tillgängliga medel från befintliga anslag som kan användas för att stärka den makroregionala strategin för Östersjöområdet. Det blir också tydligare för externa finansiärer vad medlemsstaterna och kommissionen vill åstadkomma med strategin. Målstrukturen ska också underlätta och effektivisera styrning och utvärdering.

i. Rädda havsmiljön

För att EU ska kunna bidra till målet att rädda havsmiljön, krävs ett förstärkt och samordnad genomförande av direkt berörd EU-lagstiftning men också en anpassning av annan EU politik som indirekt kan bidra till att förbättra

havsmiljön i Östersjöområdet. Delmålen för havsmiljön baseras på befintlig data och befintliga politiska åtaganden inom EU och i mellanstatliga organisationer där EU är part. Dessa kan på så vis också knytas bättre till olika former av finansieringsinstrument, inte minst under nästa långtidsbudget. Kommissionen föreslår följande delmål.

- 1) **Rent vatten.** Mätt som en uppnådd god miljöstatus senast 2020. Baserat på Helsingforskommitténs handlingsplan för Östersjön.
- 2) **Rikt och friskt djur- och växtliv** senast 2020, mätt som förbättrad status i fråga om biologisk mångfald och ekosystemens hälsa. Baserat på Helsingforskommitténs handlingsplan för Östersjön.
- 3) **Antagande under 2013 och fullt ut genomförande senast 2020 av Helsingforskommitténs uppdaterade handlingsplan för Östersjön i enlighet med tidsplanen.**
- 4) **Ren och säker sjöfart.** Mätt som undanröjande av olagliga utsläpp senast 2020 och minskning med 20% av antalet olyckor till 2020, jämfört med 2010.
- 5) **Upprättande av gränsöverskridande, ekosystembaserade fysiska planer för kust- och havsområden** i hela Östersjöområdet senast 2015.
- 6) **Anpassning till klimatförändringarna.** Antagande av en integrerad plan för kustskydd och ett tillhörande program senast 2020.
- 7) **Ökad sjösäkerhet.** Förstärkt samarbete och informationsutbyte mellan sjöövervakningsmyndigheter till senast 2015.

ii. Integrera Östersjöområdet

För att ta bättre vara på regionens resurser och humankapital, behöver smartare och resurseffektivare transport- och energisystem utvecklas. Regionen kännetecknas av stora geografiska avstånd, i synnerhet i norra Sverige och Finland som har de lägsta tillgänglighetsnivåerna i hela Europa. För att kunna bidra till målet att bättre integrera regionen, pekar kommissionen särskilt på behovet av att öka intermodaliteten i transportsystemen men även på behovet att sammanlänka den fysiska infrastrukturen för såväl energi såväl som för transporter. Kommissionen föreslår därför följande delmål.

- 1) **Bättre och hållbara inre och yttre förbindelser i Östersjöområdet.** Mätt genom minskade res- och väntetider vid

- 2) **Sammankoppling av de baltiska energimarknaderna med övriga Östersjöområdet.** Mätt som fullständig och miljömässigt hållbar sammankoppling av gas- och elmarknaderna senast 2015.
- 3) **Ökat samarbete i fråga om gemensam gränsöverskridande förvaltning och planering av infrastruktur, inklusive för havsområden.**

iii. Öka välståndet

De ekonomiska utsikterna för Östersjöområdet håller på att försämrats efter att ha stått sig förhållandevis stark under det senaste året. Kommissionen pekar på EU-ekonomiernas interna beroende av varandra och vikten av samarbete inom EU för att stärka det ekonomiska välståndet. EU:s strategi för Östersjöområdet tjänar som en välkommen ram för att stärka EU:s tillväxtagenda, genom t.ex. Europa 2020 strategin. EU:s strategi för Östersjöområdet kan stärka ett snabbt och enhetligt införlivande av lagstiftningen för den inre marknaden, vilket är av avgörande betydelse för länderna kring östersjöområdet som är starkt beroende av den regionala handeln inom EU. Kommissionen framhåller också värdet och potentialen med en ökad rörlighet för forskare och spridning av innovationer och ett ökat utbyte inom utbildnings- forsknings och kulturområdet. Samarbete krävs även för motverka de negativa aspekterna av den ökade rörligheten, det vill säga den organiserade och gränsöverskridande brottsligheten.

Kommissionen föreslår följande delmål för ökat välstånd.

- 1) **Ökning med 15 %** i volymen på handel inom Östersjöområdet och gränsöverskridande tjänster senast 2020.
- 2) **Ökning med 20 %** i antalet människor som deltar i **utbytes- och samarbetsprogram på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet** senast 2020.
- 3) Allmänt hållna delmål som snarare sätter strategin i ett bredare sammanhang av socioekonomiska utvecklingstendenser:
 - a) **Minskade välståndsklyftor**, mätt som att mindre utvecklade medlemsstater kommer ikapp i fråga om BNP.
 - b) **Minskad arbetslöshet**, mätt som uppnåendet av Europa 2020-målet att 75 % av befolkningen i åldrarna 20-64 ska ha ett arbete.

- c) **Allmänna utgifter för forskning och utveckling**, mätt som andelen investeringar i forskning och utveckling, som bör vara minst 3 % i hela Östersjöområdet senast 2020 (Europa 2020-mål).
- d) Uppnående av nationella mål som bygger på **klimat- och energimålen i Europa 2020-strategin**.

2011/12:FPM138

Målstrukturen ska också tjäna som utvärderingsverktyg och en effektiv styrning. Kommissionen kommer därför också att justera sin handlingsplan för strategin så att den kan bidra till målpuppfyllnaden.

Anpassning av politik och finansiering

En bärande tanke med EU:s strategi för Östersjöområdet och andra makroregionala strategier, är att få ett större genomslag i användningen av befintliga medel. En komponent i detta arbete är den föreslagna målstrukturen. För att maximera användningen av gemensamma medel, framhåller kommissionen i synnerhet medlemsstaternas och övriga finansiärers roll i prioriteringen av resurserna under nästa budgetperiod i enlighet med dessa mål. Strategin kan bara ge de förväntade resultaten om en nära koppling skapas till bl.a. Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, Europeiska fiskerifonden, Fonden för ett sammanlänkat Europa, Life-programmet samt programmen för forskning och innovation och för utbildning, kultur och hälsa. Kommissionen hänvisar i synnerhet till partnerskapsavtalen och de operativa program som utarbetas på regional, nationell, gränsöverskridande och transnationell nivå för att målen och prioriteringarna i EU:s strategi för Östersjöområdet ska beaktas.

Det är viktigt att lägga grunden nu för att förbättra stödet för det makroregionala tillvägagångssättet i budgetramen för 2014 – 2020. Kommissionen konstaterar också att det finns en rad finansiella och strukturella åtgärder som behöver genomföras för att öppna upp för en ökad anpassning av EU:s program till makroregionala strategier. Kommissionen menar t.ex. att programmen måste tillåta finansiering av långsiktiga projekt men också kunna tillhandahålla finansiering av förberedande projekt. Det behövs också en starkare transnationell dimension i de nationella och regionala programmen.

Klargörande av olika aktörers ansvarsfördelning

Kommissionen konstaterar att erfarenheterna har visat att det finns ett fortsatt behov av att klargöra rollfördelningen för strategins genomförande.

Kommissionen har identifierat fyra huvudgrupper och fastställt de uppgifterna för dessa.

2011/12:FPM138

- **Kommissionen** som ansvar för övergripande samordning, rapportering utvärdering.
- **Nationella nivå** som ansvarar för nationellt övergripande samordning och genomförande.
- Utnämnda samordnare för ett prioriterat område i enlighet med kommissionens handlingsplan. Dessa **prioritetssamordnare** övervakar, samordnar projekt och stimulerar insatser inom sitt ämnesområde.
- **Projektleddare** för de flaggskeppsprojekt som konkret omsätter de övergripande målen för ett givet ämnesområde.

Arbetet följs genom kommissionens rådgivande högnivågrupp för makroregionala strategier. Samtliga EU-medlemsstater finns representerade i högnivågruppen. Högnivågruppen ska också barga för ett utbyte av god praxis mellan de befintliga makroregionala strategierna men även med framväxten av nya makroregionala strategier eller initiativ.

Kommissionen framhåller också vikten av andra aktörer i regionen engageras. Samarbetet med offentliga och privata aktörer behöver utvecklas, den lokala och regionala nivån göras mer delaktig. Många av de mål som fastställs för strategin kräver också ett engagemang och samarbete med grannländer i regionen, i synnerhet med Ryssland. Befintliga plattformar för samarbete med länderna i regionen bör tas tillvara och vidareutvecklas.

Bättre kommunikation

Införandet av en tydlig och logisk målstruktur syftar också till att kommunicera strategin till allmänheten och till de parter som har en del i genomförandet av strategin. Kommissionen har därför också öppnat en webbportal som ska kunna användas av alla genomförande parter. Tydlig och pedagogisk information finns också för externt bruk.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet innehåller inte några rättsligt bindande förslag.

Meddelandet påverkar inte EU:s budget eller statens finansiella åtaganden. Förslaget syftar emellertid till bättre samordning av befintliga resurser och ett ökat gränsöverskridande samarbete i Östersjöregionen. Förslaget syftar också till en ökad samverkan mellan olika sektorsområden för att nå gemensamma mål, vilket är avsett för att få större utslag i användningen av befintliga medel.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen stödjer den allmänna inriktningen i kommissionens förslag.

De tre övergripande målen stämmer väl överens med regeringens förslag. Det kan finnas skäl att närmare granska de underlydande delmålen med åtföljande indikatorer. Det är angeläget att delmål och indikatorer har en mätbarhet som kan förstås av en bredare allmänhet. Det är även viktigt att kommissionens handlingsplan justeras i enlighet med den nya målstrukturen som slutligen fastställs av rådet. Regeringen välkomnar att kommissionen har klargjort Östersjödimensionens mervärde på en rad viktiga politikområden.

Regeringens bedömning är att meddelandet tar upp några av de viktigaste frågorna för att öka strategins relevans för framtida stödprogram under nästa budgetperiod 2014-2020. Regeringen välkomnar en ökad gränsöverskridande och sektorsöverskridande användning av EU-finansierade program och välkomnar därför att kommissionen anger hur detta kan ske.

Regeringen välkomnar också att Kommissionen uppmärksammar regionernas viktiga roll i genomförandet av Strategin, vilket är en förutsättning för ett framgångsrikt genomförande av strategin.

Regeringen delar kommissionens bedömning att det är väsentligt att stärka samarbetet med tredjeländ i regionen för att nå flera av de mål som föreslås. Regeringen delar också kommissionens bedömning att befintliga samarbetsfora kan användas för att främja samarbete där ömsesidiga intressen finns. Regeringen välkomnar att meddelandet framhåller arbetet i Helsingforskommissionen för den marina miljön (Helcom). Regeringen menar att många ytterliga goda exempel och erfarenheter finns att redovisa och därmed bör nämnas, inte minst genom Östersjöstaternas råds sekretariat.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

De tre övergripande målen som kommissionen föreslår har förankrats i kretsen av Östersjöländer. Frågan om hur makroregionala strategier ska kunna få genomslag i nästa långtidsbudget är av allmänt intresse också för andra medlemsstater. Flera medlemsstater ingår redan (Donauregionen) i en makroregion eller förespråkar inrättandet av nya makroregioner (till exempel Atlantregionen). Principen för ökad samverkan mellan sektorer när det gäller användningen av resurser i befintliga EU-finansierade program, såväl gränsöverskridande som nationella program, bör därför kunna stödjas av flertalet medlemsstater.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget om de tre övergripande målen som regeringen har föreslagit till kommissionen och övriga Östersjöländer förankrades genom en hearing av EU-ministern den 30 november i Stockholm. Hearingen syftade till att hämta in synpunkter som grund till regeringens påverkans arbete inför kommissionens meddelande. Regeringen fick brett stöd för sitt förslag till de tre övergripande målen. Hearingen visade också på ett starkt stöd för att stärka kopplingen till EU:s stödprogram under nästa budgetperiod, samtidigt som en oro framfördes över risken att verksamheten ska gå i stå fram till dess att nästa programperiod inleds 2014, då befintliga budgetmedel börjar sina. Flera aktörer kunde också vittna om att samarbetet med Ryssland har stärkt som en konsekvens av EU:s strategi för Östersjöområdet. Samtidigt framfördes en oro för att de positiva effekterna av strategin skulle begränsas om inte en så pass viktig nyckelspelare involverades mer tydligt. Vid hearingen framhölls även vikten av att stärka inflytandet från den lokala och regionala nivån.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då förslaget inte innehåller lagstiftningsförslag.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt då förslaget inte innehåller lagstiftningsförslag.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Ordförandeskapet har för avsikt att inleda förhandlingarna i rådet i april och anta slutsatser vid allmänna rådet i senare delen av juni 2012.

4.2 Fackuttryck/termer